

ȘEDINȚA PLENARĂ

FAMILIA ÎN POSTMODERNITATE: CULTURA RELAȚIILOR FAMILIALE ȘI CALITATEA VIETȚII DIN PERSPECTIVA CUNOAȘTERII COTIDIENE ȘI CUNOAȘTERII ȘTIINȚIFICE

*Larisa CUZNEȚOV, dr. hab., prof. univ.,
catedra Științe ale Educației și Management, Universitatea
Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 316.356.2

Rezumat: Articolul reprezintă un studiu cu caracter teoretico-aplicativ, care redă o mini-investigație a impactului *cunoașterii cotidiene* și *cunoașterii științifice* asupra culturii relațiilor familiale și asupra calității vieții familiei în postmodernitate. La fel, sunt reflectate rezultatele unui sondaj privind atitudinea față de familie și ameliorarea calității vieții acesteia. Rezultatele obținute au fost comparate cu rezultatele a patru investigații realizate la fiecare 10 ani de către autoare, începând cu anul 1994 și finalizând cu anul 2022. Studiul conține o incursiune epistemologică explicativă a conceptelor de bază, o analiză epistemică a importanței și impactului *cunoașterii cotidiene* și a *cunoașterii științifice* privind sporirea calității vieții familiei în postmodernitate; desemnează erorile, efectele și avantajul acestora, iar în final se oferă zece strategii de valorificare optimă a fenomenelor psihosociale abordate.

Cuvinte-cheie: familia, postmodernitate, cultura relațiilor familiale, cunoaștere cotidiană, cunoaștere științifică, calitatea vieții familiale.

Abstract: The article is a theoretical-applicative study, which renders a mini-investigation of the impact of everyday knowledge and scientific knowledge on the culture of family relations and on the

quality of family life in postmodernity. Likewise, the results of a survey on the attitude towards the family and the improvement of its quality of life are reflected. The results obtained were compared with the results of four investigations carried out every 10 years by the authors, starting in 1994 and ending in 2022. The study contains an explanatory epistemological foray into the basic concepts, an epistemic analysis of the importance and impact of everyday knowledge and of scientific knowledge on increasing the quality of family life in postmodernity; it designates the errors, their effects and their advantage, and finally ten strategies are offered for the optimal capitalization of the social phenomena addressed.

Keywords: family, postmodernity, culture of family relations, everyday knowledge, scientific knowledge, quality of family life.

Dacă generația matură/ a mea ține minte timpurile în care majoritatea oamenilor se considerau competenți, chiar mari experți în domeniul cunoașterii sale, a propriei familii și ale altor persoane, astăzi se observă o tendință fermă de a-și aprofunda cunoștințele; se caută, se studiază informații, inclusiv prin intermediul mas-media și prin consultarea specialiștilor din domeniul psihopedagogic și psihologic (psihologi, consilieri, psihoterapeuți familiari etc.). Suntem tentați să credem că această tendință parvine din emanciparea oamenilor, care rezultă din influențele schimbărilor socioculturale pozitive ce sunt promovate la nivel mondial, regional și local de politicile statale și cele educaționale, la fel, din orientarea spre deschiderea populației tinere și adulte spre nou și desigur că din dorința și aspirațiile oamenilor pentru autocunoaștere și autodezvoltare permanentă, centrarea pe edificarea și menținerea calității vieții personale și familiale, construirea și menținerea unei familii cât mai armonioase și durabile. În pofida unor evenimente negative, tragice; a dificultăților socioeconomice, geopolitice, care, destul de simțitor influențează calitatea vieții populației, inclusiv a familiei (nu numai la noi în țară, ci și pe întregul glob

pământesc) și a anumitor prognoze mai pesimiste efectuate de unii cercetători [1; 10; 11; 13 etc.], noi, realizând o investigație recentă privind opiniile față de una dintre cele mai importante valori umane - *familia tradițională modernă*, am obținut rezultate destul de promițătoare. Sondajele au fost realizate în arealul autohton, în cele trei zone ale Moldovei/ centru, sud, nord, pe un eșantion destul de reprezentativ (3.000 persoane cu vârsta de 20-35 ani). Concomitent, am mai sondat opiniile și aprecierile tineretului studios în trei universități din republică (eșantion de 1.140 subiecți, studenți din variate domenii: umanistic, tehnic, agricultură, medicină etc.).

Ne-a interesat: atitudinea față de valorile familiale (desigur din perspectiva edificării unei familii tradiționale/ bărbat - femeie). În special, am cercetat două orientări valorice, fenomene socioumane importante: *cunoașterea cotidiană* a oamenilor și *cunoașterea științifică/ sistematică*, mai precis, impactul acestora asupra calității vieții familiale. Sigur că aici vom prezenta doar câteva rezultate, pe care le considerăm defnitorii. Astfel, am stabilit că prevalează opiniile optimiste și viziunile pozitive cu privire la importanța familiei tradiționale moderne în viața omului (pro - 87,6%); menținerea și optimizarea continuă a climatului, relațiilor familiale armonioase o consideră necesară 92% de subiecți; promovarea valorilor fundamentale/ etern-umane în educația copiilor și viața familiei o percep importantă 96% de subiecți, inclusiv prin valorificarea ambelor tipuri de cunoaștere cotidiană și științifică (88% s.); 79% de subiecți optează pentru a învăța permanent ceva nou, interesant din viața cotidiană, care, fiind cunoscut și aplicat va spori calitatea vieții personale și calitatea vieții familiale; simțitor va spori calitatea și conținutul educației familiale a copiilor dacă părinții vor face accent pe cunoașterea științifică consideră 91,2% de subiecți. La fel, pare optimist rezultatul obținut prin analiza, compararea și raportarea

datelor recente cu datele rezultatelor cercetărilor din anii: 1994; 2004; 2014 și 2022, efectuate de noi [5; 7; 8], explorând aceleași aspecte/itemi, în aceleași zone ale țării și pe același număr de subiecți. Bineînțeles că suntem martori oculari și participanți activi, pe parcursul acestei perioade, de aproximativ 30 de ani, la multiple schimbări sociale (care nu întotdeauna, cu părere de rău, au caracter prosper și uman), însă, diferențele dintre viziunile și opțiunile oamenilor nu s-au schimbat radical, nici în sensul aspirațiilor și nici a viziunilor/ atitudinilor, doar că s-au modificat observabil unele opinii preconceptuate vizavi de anumite stereotipuri și reprezentări cu privire la calitatea vieții personale și familiale, la modul de a se comporta al oamenilor etc. În acest sens, am menționa devierea și orientarea spre cunoașterea/cogniția socială științifică, dispariția unor iluzii, reprezentări psihosociale eronate, tendința spre analize, judecăți și raționamente, cugetări personale mai profunde și productive, decizii și acțiuni mai gândite/ cântărite. Totodată, rezultatele cercetărilor demonstrează viabilitatea unui fapt cunoscut - profunzimea rădăcinilor culturale ale poporului, neamului, influența religiei, axarea pe valorile autentice; pe tradiții, obiceiuri se mai păstrează într-o anumită măsură, modificându-se treptat (chiar și dacă o mare parte a populației pleacă la muncă peste hotarele țării sau emigrează, aceștia întrețin relații cu pământeni lor, se consolidează formând diasporă în care se promovează activ tradițiile, obiceiurile, valorile proprii etniei etc.). Datorită migrației masive, mai cu seamă în ultimii 10-15 ani, aspectele enumerate, cu anumite nuanțe, se pot observa în variate țări.

Un moment-cheie, indicator important de păstrare și promovare a valorilor autentice, inclusiv a familiei tradiționale, care ar trebui să incite la intensificarea, extinderea și la aprofundarea cercetărilor științifice interdisciplinare îl constituie impactul *reprezentărilor sociale*, a *cunoașterii sociale cotidiene*

și a *cunoașterii științifice*, abordate în contexte socioculturale diferite. Ar fi cazul să se cerceteze influența fenomenelor expuse asupra *formării conștiinței comune a oamenilor*, asupra menținerii și fortificării familiei, a educației copilor/ tinerei generații, asupra învățării pe parcursul vieții, a autoperfecționării și dezvoltării personale, și, desigur că, asupra sporirii calității vieții în toate aspectele: familie, profesie, cultură, comunitate etc. Scopul expus al studiului nostru ne obligă să realizăm o succintă incursiune epistemologică de inițiere în conceptele de bază cu care vom opera în continuare.

Așadar, conceptul de *familie* îl abordăm în aspect și context axiologic ca *valoare* socioumană, funcționalitatea căreia comportă caracter vital (pentru multe popoare), cultural, moral, religios, economic etc., supunându-se sistemului de coordonate sociale, personale, colective, morale, spirituale, reale, relative, mixte (în sensul îmbinării mai multor coordonate); esența familiei, comportând o triplă conotație: materială, morală și spirituală [6, p. 143]. Familia, ca valoare și ca instituție socială, își lasă amprenta sa asupra conștiinței umane și denotă ansamblul de acțiuni motivaționale, perseverative și/sau amplificative, necesită persoane pregătite atât sub influența cunoașterii cotidiene, empirice, cât și sub influența cunoașterii științifice, ceea ce ar asigura formarea și manifestarea unității dintre conștiința și conduita omului, care poate fi cultivată la nivelul și prin strategiile acționale a tuturor actorilor sociali, inclusiv, educaționali, a explorării tururilor modalităților instructionale (formale, nonformale, informale); a conținuturilor/dimensiunilor educației (morală, intelectuală, psihofizică, estetică, tehnologică /prin muncă) și a dezideratelor acesteia (educația pentru familie; educația pentru mediu; educația pentru democrație etc.). Îmbinarea elementelor cunoașterii cotidiene cu elementele cunoașterii științifice capătă tot mai mult teren în postmodernitate. Concomitent ne vom folosi și de definiția

sociopsihopedagogică uzuală a familiei, conform căreia aceasta reprezintă un grup de persoane; o instituție socială elementară, dar, totodată și de bază, întemeiată prin căsătorie, care constă din soți și descendenții lor [5; 7; 8; 12]. Clarificarea conceptelor o continuăm cu explicarea ***cunoașterii sociale cotidiene și a celei științifice***. În contextul dat, menționăm faptul că literatura de specialitate [1; 2; 10; 12;] oferă câteva denumiri aplicate: *cunoaștere cotidiană, simț comun, conștiință comună, bun-simț*, dar, totuși, ne previne că folosind aceste expresii ca echivalente trebuie să conștientizăm faptul că o analiză conceptuală riguroasă permite să stabilim și să delimităm anumite nuanțe logico-semantice [2, p 20]. Întrucât studiul nostru este destinat nu numai teoreticienilor și specialiștilor din domeniu, ci și publicului larg, explicând importanța fenomenelor anunțate în titlul studiului, vom apela la câteva concepte, în funcție de situația și contextul concret. Așadar, ***cunoașterea cotidiană***, care constituie un fel de cunoaștere socială, comună, numită de cercetătorul E. Babbie și ***investigație umană obișnuită, adică cunoaștere de zi cu zi, formează reprezentările primare ale oamenilor ce încorporează ansamblul de: credințe, opinii, viziuni, descrieri, constatări, explicații și interpretări, obținute în mod empiric în baza observațiilor și activității zilnice, a valorificării tradițiilor și obiceiurilor, a opiniilor ce aparțin persoanelor în etate cu experiență de viață, cu autoritate socială în comunitățile umane***. Bineînțeles, aceste reprezentări pot fi clasificate și structurate pe domenii separate, ca de exemplu: viața personală, viața familială, activitatea profesională, activitatea în domeniul variatelor profesii; viața familială la diferite etape de vârstă; relația interpersonală cu rudele, soții, copiii, vecinii etc. Desigur, există reprezentări sociale ce denotă și explică variate aspecte, evenimente, procese și fenomene socioculturale, indiferent de caracterul lor. Acestea, consolidându-se, promovându-se, dar și modificându-se de-a

lungul secolelor, au influențat și continuă să influențeze existența omului, desigur, diferit ca măsură, intensitate, configurație, forță, impact etc. Trăind, conviețuind, activând și colaborând cu semenii în cadrul grupurilor umane, indivizii se conduc de aceste reprezentări și concepții, le pot descrie, explica, a aduce argumente *pro* sau *contra* și elaborează predicții, care le ajută în planificarea, organizarea și construirea propriei vieți sau, uneori, invers, le poate complica viața. Anume într-un așa mod funcționează fenomenul numit *cunoaștere cotidiană*, care și formează conștiința comună a oamenilor. Odată cu dezvoltarea societății, științei, progresului tehnic și cultural, începe tot mai mult și evident să se manifeste ***influența cunoașterii sistematice științifice***, care presupune valorificarea unui sistem de teorii, metode și strategii, experimentate în practică prin aplicarea și verificarea ipotezelor, investigațiilor observaționale și experimentale, plecând de la cele mai simple cercetări și ajungând la cele mai complexe, stratificate, multidimensionale, multinivelare; inter-, pluri- și transdisciplinare, inclusiv la elaborarea și verificarea judecăților, raționamentelor, tehnologiilor de tip mai superior; la descoperiri fundamentale în cele mai diferite domenii socioumane.

Ambele fenomene, *cunoașterea cotidiană* și *cea sistematică/ științifică*, necesită cogniție și aplicare adecvată și rezonabilă. Experiența dezvoltării civilizațiilor umane demonstrează un fapt bine cunoscut: ***atât cunoașterea cotidiană cât și cunoașterea științifică/ sistematică, valorificate pripit, fără o cogniție profundă, fără a studia reperatele teoretice, erorile, consecințele posibile, efectele și avantajele fără a ține cont de anumite particularități ale mediului, sociumului, culturii, psihologiei omului etc. - toate pot provoca uneori urmări tragice, conflicte foarte grave, deseori ireversibile.***

Suntem tentați să credem că oamenii, fiind înzestrați cu rațiune, memorie și conștiință, sunt, pur și simplu, datori să-și

învețe lecțiile istorice, să cunoască potențialul, posibilitățile și urmările explorării cunoașterii cotidiene, a cunoașterii științifice, a descoperirilor și a invențiilor. În continuare vom urmări ce se schimbă și ce se poate schimba în familia postmodernă, în calitatea vieții acesteia și în cultura relațiilor familiale sub influența *cunoașterii cotidiene* și *cunoașterii științifice*. Credem că ar fi cazul să menționăm, de la bun început, că suntem adepții îmbinării cunoașterii cotidiene/ empirice cu cunoașterea științifică, sistematică, implementate și verificate imparțial, conștiincios și consistent; rezultatele, fiind analizate și promovate nu numai la nivel teoretic, dar și practic specializat, prin multiple proiecte și strategii de nivel macrostructural (stat, ministere de resort etc.) și microstructural (instituții de învățământ, centre de consiliere a familiei etc), diseminate prin intermediul mass-media și prin valorificarea unor practici bune/ avansate la nivel cotidian de membrii societății. Totodată, considerăm oportun și absolut necesar să fie verificate rezultatele implementării noului, să fie studiate și monitorizate impactul praxiologic în contextul și prin intervențiile sistemice și sistematice cu ajutorul și cu suportul din partea specialiștilor variatelor domenii: sociologie, psihologie, pedagogie, psihoterapie, consiliere familială, psihopedagogie, sociologie psihologică, conflictologie, jurisprudență, medicină etc.

În continuare vom oferi câteva elemente teoretico-aplicative specifice ale *cunoașterii cotidiene* și *cunoașterii sistematice*, care, selectate și urmate atent, coerent și logic de membrii familiei, vor putea îndeplini importanta funcție de autoperfecționare, orientare și consolidare a relaționării familiale, inclusiv de fortificare a calității vieții persoanei și familiei acestora. Așadar, ne vom referi, mai întâi la: ***erori, efecte, avantaje, limite și iluzii psihosociale***. Evident că un studiu/ o comunicare științifică nu poate cupride un volum mare de informații privind subiectul propus, însă sperăm că monografia aflată în lucru cu privire la *abordarea*

eficienței personale în contextul sporirii calității vieții familale în corelație cu nevoia de cunoaștere, dezvoltarea gândirii critice și procesul de autoactualizare a persoanei va asigura aprofundarea, diversificarea cunoașterii și revenirea la mai multe aspecte și particularități ale cogniției socioumane.

Erorile reprezintă niște greșeli, opinii sau acțiuni greșite, false, pe care le comite omul în cunoașterea cotidiană/ de zi cu zi sau în cunoașterea științifică. Acestea pot fi clasificate în baza mai multor criterii (tema/ subiectul concret; sfera/ domeniu; complexitatea consecințelor posibile etc.). Dacă ne oprim succint și esențializat la ***erorile cunoașterii omului, indiferent de faptul cunoașterii empirice/ de zi cu zi sau în mod sistematic/ științific***, apoi putem observa că ***cauzele producerii ambelor fenomene***, sunt cam aceleași, după cum urmează:

- tendința oamenilor de a generaliza, idealiza și absolutiza;
- pericolul de a observa și stabili doar legăturile aparente între variate fenomene, factori, persoane, grupuri sociale, evenimente etc., care sunt la suprafață, fiind ușor vizibile;
- experiența existențială și conviețuirea de durată a oamenilor, axate pe observație, comunicare și interacționare, care creează impresia că cunoaștem foarte bine omul, îl putem ușor *citi*, îl înțelegem; facem anumite predicții cu privire la conduita lui etc.;
- experiența profesională de durată, uneori, controlul și monitorizarea insuficientă a acțiunilor noastre, încrederea exagerată în forțele proprii - pot naște unele erori;
- nivelul scăzut al aprecierii propriei persoane și sau nivelul înalt/sporit al autoaprecierii;
- posedarea unei imagini negative sau eronate despre propria persoană sau alte persoane;

- incapacitatea omului de a fi și a se percepe obiectiv, imparțial, de a se privi cu *ochi străini*;
- axarea pe căutarea și manifestarea superiorității față de alte persoane;
- încrederea exagerată sau scăzută în aptitudinile și talentul deosebit, în propria unicitate, formată din vârsta fragedă etc.;
- abilitățile și operațiile mentale care sunt necesare pentru a fi aplicate în auto/observarea, percepția, analiza propriei persoane și ale altor persoane; a circumstanțelor, a fluxului de evenimente și fenomene sociale; conduite, reacții, sentimente și emoții depășesc deseori posibilitățile, capacitățile și competențele individului. Prin urmare, oamenii apelează la simplificări, aproximații, scheme de gândire simplistă, superficială; interpretări în baza experiențelor trăite anterior etc.;
- implicarea proceselor inconștiente, desfășurarea lor paralelă cu procesele conștiente, ceea ce distorsionează sau slăbește controlul, introspecția, monitorizarea și corecția necesară, producând un șir de greșeli și erori;
- declanșarea unor procese la nivelul subconștientului, care nu depind de intenția/ scopul persoanei, ci de anumite programe cognitive determinate genetic, de logica evoluționistă sau de unele tendințe imitative, scheme de acțiune asociate cu anumite tipare de interacțiune socială; comportamente obținute prin contagiune simplă sau de scopuri, trăsături de caracter; contagiune imaginată în anumite situații etc. [2, p.22-23];
- subiectivitatea, *viziunea de tunel* (alegerea unui element, evidențierea lui și opacizarea celorlalte, ceea ce asigură prezentarea situației prin prisma elementului selectat) etc. [Ibidem].

Bineînțeles, șirul acestora ar putea fi continuat, ar fi posibil de delimitat și caracterizat specificul și impactul erorilor majore comise în cunoașterea cotidiană, care afectează cultura și calitatea vieții familiei, însă considerăm că în acest studiu doar invităm cititorul la reflecții și lecturi complementare (posibilități mai mari vom avea la nivelul scrierii unei lucrări separate cu privire la problematica abordată).

Efectele și avantajele le vom analiza împreună, deoarece avem intenția să precizăm și să demonstrăm că *efectul* este o urmare, un rezultat, adică un fenomen care rezultă dintr-o anumită cauză, fiind într-o legătură indestructibilă cu acesta, iar *avantajul* reprezintă un folos mai mare, chiar un profit sau beneficiu, pe care îl obține cineva în raport cu altul sau cu altceva. Deseori, ambele fenomene sociale sunt strâns legate și interacționează într-un mod original și armonios. Alteori efectele cunoașterii cotidiene presupun o conotație negativă și atunci apelăm la conceptul/ termenul de consecință (suspensie sau disonanță cognitivă; ruminare cognitivă; anxietate, frustrare etc). Dacă analizăm atent efectele și avantajele *cunoașterii sociale cotidiene*, nu putem să nu observăm și să nu scoatem în evidență faptul că procesul nominalizat este implicit vieții de zi cu zi, el nu cere un efort deosebit. Reprezentările sociale se învață de la cea mai fragedă vârstă prin observații, explicații, promovarea unor exemple; imitarea, repetarea, exersarea și consolidarea acestora în acțiunile/ activitățile și comportamentul semenilor (adulților, tinerilor, părinților etc.) Pe când *efectele și avantajele cunoașterii sistemice/ științifice* ale oamenilor sunt mai îndepărtate în timp, încep după instruirea/ învățarea, la început a fundamentelor științifice elementare, mai apoi acestea, diversificându-se și aprofundându-se în funcție de disciplinele studiate și nivelul de studii/ primar, gimnazial, liceal etc., se complică, devin mai structurate; se materializează în fundamente praxiologice, asigurând formarea

competențelor, inclusiv ale celor sociale, iar odată cu studiile profesionale, cunoștințele și competențele capătă o anumită orientare, specializare, concomitent persoana tot mai mult învață a se autoperfecționa, a-și dezvolta mai abil și în mod sistematic potențialul său intelectual și moral. Evident că acest fapt are un impact pozitiv, benefic asupra sporirii calității vieții personale și familiale a individului. Sociologii și psihologii menționează raportul direct între calitatea vieții familiale și nivelul studiilor, culturii persoanei [3, 7; 12]. În acest context, numeroasele noastre cercetări [5; 6; 7; 8; 9 etc.] ne-au permis să stabilim că cunoașterea sistematică/ științifică eficientizează multe aspecte ale vieții de familie, ca de exemplu: comunicarea, relaționarea familială; educația copiilor; îndeplinirea funcțiilor familiale, managementul familial; asigură autoactualizarea membrilor familiei, fortifică bunăstarea morală, spirituală și materială, calitatea vieții acesteia. etc. Cât privește, *cunoașterea cotidiană*, valorificarea ei în viața familiei, depinde de tipul reprezentărilor sociale și a autorității persoanelor, selectate ca modele demne de urmat. Astfel, vom prezenta câteva exemple (selectate din literatura de specialitate și din experiența proprie), care provoacă efecte pozitive, sunt avantajoase și ajută oamenii în tendințele lor de autoperfecționare, și, invers, vom aduce exemple, care pot duce oamenii în eroare, influențează negativ conștiința comună, provoacă indispoziție, stări anxioase, nesiguranță, chiar provoacă și anumite fobii; deci, au impact negativ asupra percepției, gândirii și comportării umane, producând distorsionarea percepției realității și imaginii asupra sociumului. Se observă efecte pozitive ca rezultat al cunoașterii cotidiene, de exemplu, atunci când tinerii, dar și adulții, au în preajmă exemple/ modele de semeni cumpătați, deștepți, harnici, buni familiști și părinți etc. Modelul acestora poate fi *pozitiv contagios*, însă e posibil și un alt tablou, atunci când, spre regretul nostru, devin *contagioase*

și unele conduite indezirabile, nedemne, imorale. Considerăm că acum este oportun să remarcăm influența și impactul unor opinii preconcepute, stereotipuri învechite, care, la fel, se promovează în cadrul și prin *cunoașterea cotidiană*. Așadar, deseori auzim **opinii preconcepute/ afirmații vehemente** precum că *astăzi bătrânii sunt abandonați, neglijați de rude și societate; că ei sunt dezangajați social, degradează rapid, sunt singuratici, că s-a redus nivelul satisfacției de viață, că persistă un risc crescut de sinucedere* etc. [2, p.19] Cercetătorii P. Iluț și C. Tîrhaș subliniază că astfel de judecăți nu sunt altceva decât opinii preconcepute, mituri învechite. S-a dovedit că în pofida problemelor reale economice/ materiale și de sănătate a vârstnicilor, îmbătrânirea, astăzi, poate fi considerată *reușită*, fiind mult mai slab corelată cu singurătatea, nefericirea, neglijarea persoanelor în etate, decât se presupune și se vorbește la nivelul simțului comun [Apud 2]. Deseori mai auzim și așa opinii, interpretări eronate, blamarea tinerilor, de tipul: aceștia sunt obraznici, indiferenți, needucați, nu vor să învețe, practic toți se droghează etc. Da, nu putem nega faptul că sunt prezente multe fenomene negative în societate, însă totuși deseori acestea sunt exagerate, se absolutizează etc. Putem aduce exemple de stereotipuri învechite cu privire la rolul femeii, bărbatului, poziția lor în familie, societate; violența domestică ș.a. În acest sens, evident că *cunoașterea cotidiană* se manifestă uneori eronat, preconceput. O simplă analiză obiectivă și imparțială a variatelor fenomene în diferite regiuni ale lumii, țării, chiar a unor regiuni și localități mult mai mici vor demonstra o multitudine de situații diferite. Considerăm important să consemnăm faptul că se vor observa diferențe substanțiale în ceea ce privește cunoașterea socială / de zi cu zi în variate părți ale lumii, state, culturi, etnii, mediul urban și rural etc. Familia în postmodernitate este plasată într-o situație socială complexă, caracterizată de o criză morală fără precedent,

urmată de substituirea și poluarea valorilor umane fundamentale; de impactul pandemiei; de incertitudinea multiculturalității; a fenomenelor contradictorii, care însoțesc procesul globalizării, migrațiilor masive a oamenilor; confruntărilor dure geopolitice/ terorism economic, politic, războaie etc. Dacă, la toate acestea mai adăugăm criza economică mondială și tensionările, care parvin din cauza problemelor concrete ale fiecărei familii, conflictele interpersonale și cele interioare, incompetența persoanei în funcția sa de familist și părinte - apoi se conturează un tablou destul de sumbru și trist, schimbarea căruia necesită eforturi colosale, sistemice și sistematice din partea actorilor politici și sociali de rang internațional, regional și local. Bineînțeles, în situația expusă sunt obligați să-și aducă contribuția cercetătorii și specialiștii din domeniul psihologiei sociale, sociologiei, consilierii familiei, copiilor; psihologiei vârstelor, neurobiologiei, neuropsihologiei, pedagogiei, istoriei, antropologiei și culturologiei, dar și comunitățile, inclusiv oamenii obișnuiți.

În finalul studiului, venim cu formularea unor **strategii sociopsihopedagogice**, care, în viziunea noastră, vor ușura, într-o oarecare măsură, percepția și capacitatea de reglare a intercomunicării și relaționării familiale; vor stabiliza și armoniza climatul psihomoral al familiei prin menținerea recunoștinței, atașamentului și stimei reciproce, promovarea principiilor gândirii pozitive. Așadar, propunem spre memorare și valorificare :

- Să fim deschiși spre nou, să investigăm, să învățăm, să selectăm pozitivul din *cunoașterea cotidiană* și să-l îmbinăm organic cu ceea ce am aflat din *cunoașterea sistematică/ științifică*;
- Să păstrăm calmul și spiritul pozitiv, să manifestăm permanent empatie, înțelegere, înțelepciune și recunoștință față de membrii adulți, dar și minori ai familiei (soți, părinți, bunici; copii, preadolescenți,

- adolescenți etc.), pentru a fi exemple / modele demne de urmat pentru copii și tineri;
- Să unim eforturile de tip moral, spiritual, material/ economic, psihofizic etc. în scopul *cimentării* coeziunii și adaptabilității familiei;
  - Să reactualizăm aspectele pozitive ale cunoașterii cotidiene/ de zi cu zi în scopul fortificării bunului-simț, a rezilienței și a voinței grupului familial;
  - Să conectăm aspirațiile, visurile, tendințele, acțiunile noastre concrete, comportamentele nu numai la real și empiric, dar și la aspectul suprem, universal și sacru al transcendenței;
  - Să nu uităm de valorile și virtuțile socioumane autentice, care, prin esența lor sunt veșnice/ etern-umane;
  - Să acționăm în viața familială, profesională și socială în conformitate cu ceea ce se numește *soveste, bun-simț, onestitate, cumsecădenie, bine moral*, axându-ne pe principiul universal: bine faci - bine ajungi;
  - Să luăm aminte că bunăstarea familiei, calitatea vieții ei depinde de eforturile depuse de toți membrii adulți ai acesteia și, anume, de: orientarea de principiu/ scop proiectat și urmat; competența de familist și părinte, valorificate optim și conștiincios; inteligența și eficiența personală; perseverența și corectitudinea; capacitățile manageriale și de *coaching*/ sprijin, orientare, îndrumare adecvată și rezonabilă;
  - Să ne autoperfecționăm permanent actualizându-ne la contextul concret familial și social, urmând principiile și strategiile învățării pe parcursul întregii vieți;
  - Să ne formăm o atitudine perseverentă și pozitivă față de procesul edificării familiei, tratându-l ca pe unul din cele mai importante ***Proiecte Existențiale ale Omului/ Vieții Personale***.

Bineînțeles, studiul urmează aceeași axă doctrinală: ***educația pentru familie va fi calitativă și-și va atinge scopul în cazul în care educația prin intermediul eficientizării vieții familiale se va produce paralel, în mod sinergic cu sporirea calității instruirii respective în instituțiile de învățământ de toate nivelurile, în instituțiile sociale ale comunității.***

În concluzie, cele zece strategii, lecturate și conștientizate vor orienta adulții spre reflecții, spre analiza și valorificarea experienței empirice și a cunoașterii cotidiene, totodată, dezvoltând cunoașterea științifică în domeniul psihologiei, sociologiei și pedagogiei familiei.

Bibliografie selectivă:

1. Babbie E. The Practice of Social Research (ed. a 12-a). Belmont, CA and Londra: Cengage Learning. 2010. 609 p. ISBN: 10-049-509-33-78.
2. Boncu Șt., Holman A.(coord.) Cum gândim în viața de zi cu zi. Iași: Polirom. 2019. 500 p. ISBN: 978-973-46-7794-8.
3. Chelcea S. Psihosociologie. Teorii, cercetări, aplicații. Iași: Polirom. 2008.424 p. ISBN: 978-973-46-08-68-3.
4. Calaraș C. Cultura relațiilor intergeneraționale. Pedagogia și sociologia educației familiale. Chișinău: Primex-com SRL. 2017. 304 p. ISBN: 978-9975-110-76-1.
5. Cuznețov Larisa . Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei. Chișinău: CEP USM. 2008. 624 p. ISBN: 978-9975-70-717-6.
6. Cuznețov Larisa. Educație prin optim axiologic. Teorie și practică. Chișinău: Primex-com SRL. 2010. 159 p. ISBN: 978-9975-4073-2-8.
7. Cuznețov Larisa. Teoria și metodologia cercetării familiei în științele educației. Chișinău: CEP USM. 2021. 97 p. ISBN: 978-9975-15284-6.
8. Cuznețov Larisa. Universul familiei. Familia ca Proiect existențial și cultura educației familiei. Chișinău: Lexon-Prim. 2022. 409 p.

ISBN: 978-9975-163-12-5.

9. Cuznețov Larisa. Consilierea ontologică complexă a familiei. Chișinău: Primex-Com SRL. 2018. 433 p. ISBN: 978-9975-3232-1-5.
10. Iluț P. Psihologie socială și sociopsihologie. Iași: Polirom. 2009. 340 p. ISBN: 978-973-461-486-8.
11. Moscovici S. Fenomenul reprezentărilor sociale. În: Reprezentări sociale, coordonare de A. Neculau. Iași: Polirom. 1997. <https://ibn.idsi.md>
12. Popescu R. Introducere în sociologia familiei. Iași: Polirom. 2009. 200 p. ISBN: 978-973-461-55-13.
13. Rotariu T: Fundamente metodologice ale științelor sociale. Iași: Polirom. 2016.
14. Szentagotai-Tătar D; D David. Tratat de psihologie socială. Iași: Polirom.2017. 339 p.